

Ute K. Boonen, Ingeborg Harmes in Zusammenarbeit mit Michaela Poß, Truus Kruyt und Gunther De Vogelaer, *Niederländische Sprachwissenschaft. Eine Einführung*, Tübingen 2013, Narr Francke Attempto Verlag GmbH + Co KG. ISBN: 978-3-8233-6771-0, 256 blz.

In de bekende uitgeverij Narr Francke Attempto Verlag in Tübingen is recentelijk het compendium in het Duits *Niederländische Sprachwissenschaft* verschenen. Het is een verzamelwerk van Ute K. Boonen en Ingeborg Harmes in samenwerking met drie andere auteurs. In tien hoofdstukken presenteren zij op 256 blz. de essentiële informatie over de belangrijkste deeldisciplines van de moderne Nederlandse taalkunde. In wat hier volgt analyseren we in het kort de inhoud van dit geslaagde compendium dat in de reeks Narr Studienbücher is uitgegeven.

Hoofdstuk 1, *Die niederländische Sprache*, begint met een schets van de tegenwoordige territoriale verspreiding van het Nederlandse taalgebied in Europa (Nederland en België) en overzee (Suriname, de eilanden Aruba, Curaçao en Sint Maarten die sinds 2010 zelfstandige landen zijn en de eilanden Bonaire, Sint Eustatius en Saba die de status van een bijzondere Nederlandse gemeente hebben). Daarna volgt een zeer beknopt overzichtje van het Afrikaans als dochtertaal van het Nederlands. In het vervolg vinden we inleidende informatie over zes taalinterne deeldisciplines van de linguïstiek, dat wil zeggen over de fonetiek en fonologie, morfologie, syntaxis, semantiek en pragmatiek. Bovendien wordt de aandacht ook aan zeven taalexterne deeldisciplines besteed, te weten aan de sociolinguïstiek, toegepaste taalwetenschap, historische taalkunde, psycholinguïstiek, corpuslinguïstiek, computationele taalkunde en forensische taalkunde.

In hoofdstuk 2, *Die Geschichte des Niederländischen*, worden ten eerste de Indo-Europese taalfamilie en de Germaanse talen gekarakteriseerd. Daarna komen de vier periodes van het Nederlands ter sprake: het Oudnederlands, Middelnederlands, Nieuwnederlands en Hedendaags Nederlands. Ter illustratie worden ook korte oorspronkelijke tekstfragmenten van literaire werken uit deze periodes (met hedendaagse vertalingen) aangeboden. Het is vanzelfsprekend dat de beroemde, maar omstreden probatio pennae *Hebban olla uogala nestas hagunnan* hier niet mocht ontbreken.

Hoofdstuk 3, *Wörter und ihre Bedeutung*, is aan de lexicologie en lexicografie gewijd. Centraal staan hier ten eerste semantische betrekkingen tussen woorden, dat wil zeggen de synoniemie, antoniemie, hyponymie, hyperonymie en het semantisch veld. Verder worden hoofdbegrippen toegelicht die men bij de analyse van woordenboeken toepast: de macrostructuur en microstructuur, het lemma en woordenboekartikel, de betekenisomschrijving e.a.

In hoofdstuk 4, *Wörter und ihre Struktur*, worden twee domeinen van de morfologie besproken. Op de eerste plaats vindt men hier de basisinformatie over de woordvormingprocedés van het Nederlands. Daarna wordt de flexie van zelfstandige en bijvoeglijke naamwoorden en van werkwoorden systematisch uiteengezet.

Hoofdstuk 5, *Sätze und ihre Struktur*, houdt zich bezig met de Nederlandse syntaxis. Het begint met de constituenten in de Nederlandse zinnen. Daarna komen zinsdelen ter sprake. Aan het einde volgt nog een classificatie van zinstypen.

In hoofdstuk 6, *Laute und ihre Systeme*, bevindt zich een inleiding in twee aangrenzende disciplines: de fonetiek en de fonologie van het Nederlands. In het fonetische gedeelte komen systema-

tisch de consonanten, vocalen en diftongen ter sprake. In het fonologische deel volgt een overzicht van de Nederlandse fonemen, allofonen en van de fonologische processen (de assimilatie en de t-deletie, de sjwa-insertie, het stemtoonverlies van de fricatieve consonanten, de n-deletie en de vocaalverlenging).

Hoofdstuk 7, *Sprache im Kontext*, is aan de pragmatiek gewijd. Ten eerste worden de vier gespreksmaximes toegelicht die een succesvolle communicatie garanderen: a) de maxime van kwaliteit, b) van kwantiteit, c) van relatie en d) van wijze. Daarna komen de volgende drie taalhandelingen ter sprake: informatieve, obligatieve en constitutieve. Ten slotte worden nog de categorieën indirectheid en beleefdheid behandeld. Het hoofdstuk wordt met de aanspreekvormen afgerond, dat wil zeggen met het tutoyeren en vousvoyeren.

Hoofdstuk 8, *Variation in Sprache*, houdt zich met de variatielinguïstiek en met de sociolinguïstiek bezig. In het kader van de geografische of 'horizontale' variatie van het Nederlands worden de vijf dialecten onderscheiden en uiteengezet: het Hollandse, Brabantse, Vlaamse / Zeeuwse, Saksische en Limburgse. Tevens worden kenmerken van deze dialecten opgesomd. Wat de sociale of 'verticale' variatie van het Nederlands betreft worden hier de recente fenomenen behandeld: de dialectenrenaissance, de streektaalen, het Poldernederlands, het Verkavelingsnederlands, de straattaal en het Murks.

Hoofdstuk 9, *Sprache in Bewegung*, is gewijd aan de recente interne en externe taalgeschiedenis van het Nederlands. Daarbij wordt vervolgens aandacht besteed aan veranderingen in de volgende domeinen: de woordenschat, woordbetekenis, uitspraak, morfologie, syntaxis en pragmatiek.

In hoofdstuk 10, *Methoden der Sprachwissenschaft*, worden er de drie methodes gepresenteerd waarvan de tegenwoordige taalwetenschap gebruik maakt: de corpuslinguïstiek, het veldwerk en de experimentele taalwetenschap.

Het compendium *Niederländische Sprachwissenschaft* verstrekt de basisinformatie over de moderne Nederlandse taalkunde. Het is voornamelijk voor Duitstalige studenten neerlandistiek bestemd. Daarvan kunnen echter ook belangstellenden gebruik maken die daarin meer kunnen vernemen over de neerlandistiek. De auteurs hebben een originele en lezervriendelijke presentatiemethode ontwikkeld en toegepast. Geanalyseerde fenomenen en verschijnselen van het Nederlands vergelijken zij altijd met tegenhangers ervan in het Duits. Bovendien gebruiken zij naast de Duitse vakterminologie ook de Nederlandse. Zij slagen er dus in de essentiële informatie over de gepresenteerde onderwerpen gemakkelijk en aantrekkelijk over te dragen. Daardoor bereiden zij de lezers voor zodat deze zelf gebruik kunnen maken van Nederlandse vakpublicaties die in elk hoofdstuk worden aanbevolen.

Ten slotte valt hier nog op een feit te wijzen. De *Niederländische Sprachwissenschaft* kan het reeds verouderde en minder omvangrijke Duitse compendium over de Nederlandse taalwetenschap vervangen, dat wil zeggen *Die niederländische Sprache. Eine Übersicht* (Hamburg 1987, Helmut Buske Verlag) van de Franse neerlandicus Pierre Brachin. Het is al sinds geruime tijd uitverkocht en – wat nog belangrijker is – tegenwoordig grotendeels achterhaald.

Stanisław Prędoła, Wrocław